

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὸ διδάγμα, ὑπάρχει καὶ ἡ μνήμη. Καὶ χάριν αὐτῆς συνήλθομεν σήμερον.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηῶν, σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς τοῦ αἰωνίου Ἑλληνισμοῦ καὶ θεματοφύλαξ πιστὸς ἀλλὰ καὶ φορεὺς ἀγέρωχος τοῦ πνεύματός του, προσέρεχεται καὶ αὐτὴ μὲ ταπεινότητα καὶ συντριβήν. μὲ τὴν ἰδικήν της πνευματικὴν εἰσφορὰν εἰς τὸ θυσιαστήριον τοῦ Ἔθνους.

Καὶ ἐγείρουσα τὸ προσῆκον τρόποιον εἰς ἀνάμνησιν τῆς πέραν τοῦ Αἰγαίου πατρίδος, καλεῖ τοὺς Πανέλληνας εἰς ψυχικὸν συναγεμὸν διὰ τὸν ἑορτασμὸν — μέσα ἀπὸ τοὺς λυγμοὺς καὶ τοὺς γόους — μιᾶς ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας ἐξορμήσεις τοῦ Γένους. Ἐξορμήσεις πού, ὑπὸ τὴν ἐπιταγὴν τοῦ πολιτιστικοῦ καλέσματος τῆς Φυλῆς καὶ μὲ τὴν κατεύθυνσιν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἐπραγματοποίησεν ἡ λαϊκὴ ἀλκή καὶ θὰ πραγματοποιηῇ πάντοτε τὸ ἀδούλωτον σθένος τῆς πατρίδος, ὅταν ἡ Ἰδέα τὸ καλέσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

Ὅμιλεῖ ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Γ. Ἰωακείμογλου**, λέγων τὰ ἐξῆς :

« Κύριε Πρόεδρε,

Θέμα τῆς ὁμιλίας μου εἶναι τὰ πεπραγμένα τῶν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, δηλαδή ἡ συμπεριφορὰ τῶν δύο λαῶν κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον 1919 - 1922 εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, μὲ ἐξαιρέσιν τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν ἐμπολέμων εἰς τὰ διάφορα μέτωπα.

Ὅταν ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἠγωνίζετο εἰς τὸ Παρίσι διὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς Συνθήκης τῶν Σεβρῶν, δὲν ἠσχολεῖτο μόνον μὲ τὰ διπλωματικά καὶ στρατιωτικά θέματα, ἀλλὰ καὶ μὲ πνευματικά.

Ἐκάλεσεν εἰς τὸ Παρίσι τὸν ἀείμνηστον συνάδελφόν μας Κωνσταντῖνον Καραθεοδωρῆ, ἓνα τῶν διαπρεπεστέρων μαθηματικῶν τῆς ἐποχῆς μας, διὰ νὰ τοῦ ἀναθέσῃ τὴν ὀργάνωσιν Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου εἰς τὴν Σμύρνην.

Ὁ Καραθεοδωρῆ ἦλθεν εἰς τὸ Βερολίνον καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ βοηθήσω καὶ ἐγὼ εἰς τὸ μέγα ἔργον, τὸ ὅποιον εἶχεν ἀναλάβει. Εὐλόγος ἦτο ἡ συγκίνησίς μου καὶ ἀσμένως ἀπεδέχθην τὴν πρότασίν του.

Ὁ Καραθεοδωρῆ ἤθελε τὸ νέον Πανεπιστήμιον νὰ περιλαμβάνῃ ὄχι μόνον πέντε Σχολὰς (Θεολογικὴν, Νομικὴν, Ἰατρικὴν, Φιλοσοφικὴν καὶ Φυσικομαθηματικὴν) ἀλλὰ καὶ Σχολὴν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν (Τουρκικῆς, Ἑβραϊκῆς, Ἀραβικῆς καὶ Περσικῆς) κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Σεμιναρίου Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου.

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1920, ὁ Βενιζέλος ἐκάλεσε τὸν Καραθεοδωρῆ καὶ ἐμὲ

εἰς Ἀθήνας. Ἐμεινε τότε εἰς μίαν οἰκίαν εἰς τὴν γωνίαν Πανεπιστημίου καὶ Ἀμερικῆς. Εἰδοποιήθημεν ἀπὸ τὸν Κλέαρχον Μαρκαντωνάκη, ὅτι ὁ Πρόεδρος θὰ μᾶς ἐδέχετο εἰς τὰς 7 τὸ πρωί. Μᾶς ἐδέχθη μὲ μεγάλην εὐγένειαν καὶ ἐνεθυμήθη ὅτι εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὸ Βερολίνον μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς Πολέμους, καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Παροιμία τὸν εἶχε δεχθῆ μὲ μεγάλας τιμὰς καὶ μὲ ὑπερηφάνειαν διὰ τὰς περιποιήσεις τοῦ Κάιζερ πρὸς τὸν Βενιζέλον.

Μὲ μεγάλον ἐνθουσιασμόν ἀνεφέρθη εἰς τὸ θέμα τοῦ Πανεπιστημίου Σμύρνης, ὁμιλοῦσε μὲ μεγάλην ζωηρότητα, ἐκινούσε τὸν δείκτην τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ ἔλεγε : «Θὰ πᾶτε εἰς τὴν Σμύρνην, θὰ σᾶς παράσχουν ὅλας τὰς ἐγκολίας, τὸ ἔργον σας εἶναι σπουδαῖον, ἡ Ἑλλὰς πρέπει νὰ ἐκπολιτίσῃ τὴν Μ. Ἀσίαν. Θὰ ἔλθῃ μαζί σας καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ζαχαρίου, διὰ νὰ βοηθήσῃ καὶ ἐτοιμαστοῦν τὸ ταχύτερον τὰ κτίρια τοῦ Πανεπιστημίου».

Δὲν εἶμαι ἰστοριοδίφης καὶ δὲν γνωρίζω, ἐὰν ὑπάρχῃ περίπτωσις πολιτικοῦ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ εὐρίσκεται εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν μὲ ἓνα λαόν, νὰ σκέπτεται πῶς θὰ τὸν ἐκπολιτίσῃ, διότι ἡ Σχολὴ Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν περὶ τῆς ὁποίας ἔγινε λόγος ἀνωτέρω, δὲν ἀφώρα ἀσφαλῶς εἰς τοὺς Ἑλληνας τῆς Μ. Ἀσίας, ἀλλὰ εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι οὐδέποτε ἐσκέφθησαν νὰ ἰδρῶσιν Σχολὴν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν.

Ἐλίγας ἡμέρας ἀργότερον μετὰ τὴν συνάντησίν μας μὲ τὸν Βενιζέλον, ὁ Καραθεοδωρῆ, ὁ Ζαχαρίου καὶ ἐγὼ ἐφεύγαμεν ἀτμοπλοικῶς διὰ Σμύρνην. Τὴν ἐπομένην τῆς ἀφίξεώς μας, εἶχαμε συνεργασίαν μὲ τὸν Ὑπατον Ἀρμοστήν Στεργιάδην. Ἐδειξε μεγάλην προθυμίαν διὰ νὰ μᾶς βοηθήσῃ, ἂν καὶ ἡ πρώτη μου ἐπαφὴ μαζί του δὲν ἦτο ἐντελῶς ἁρμονικὴ¹.

Μοῦ ἔκαμε μεγάλην ἐντύπωσιν ἡ ἀυστηρότης, μὲ τὴν ὁποίαν ἐφέρετο ὁ Στεργιάδης πρὸς τοὺς Ἑλληνας καὶ ἡ προθυμία τὴν ὁποίαν ἐδείκνυε νὰ ἐγκρίνῃ κάθε αἴτημα, τὸ ὁποῖον ἀφώρα εἰς τοὺς Τούρκους. Οὐδεὶς Τούρκος ἐθίγη καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς τῆς Σμύρνης καὶ τῆς περιοχῆς τῆς. Μόνον τὴν ἡμέραν τῆς ἀποβάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν προκυμαίαν τῆς Σμύρνης ἔγινε ἐν Ὀλιβερόν ἐπεισόδιον. Ὅταν ὁ στρατός μας ἐβάδιζεν εἰς τὴν προκυμαίαν πρὸς τὸ Δικαστήριον, Τούρκοι ὄχρωθέντες ἐντὸς στρατῶνος ἐτυροβόλησαν τοὺς Ἑλληνας. Ἐλαβον βεβαίως τὴν δέουσαν ἀπάντησιν. Εἰς οὐδεμίαν ἄλλην περίπτωσιν ἐγένετο ἀνταλλαγὴ πυρῶν μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἑλληνικῆς Διοικήσεως εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν.

Ἐντελῶς διάφορος ὑπῆρξεν ἡ συμπεριφορὰ τῶν Τούρκων ὅταν ὁ στρατός

1. Βλ. Χρήστου Σ. Σολομωνίδη «Σμυρναῖοι Ἀκαδημαῖκοί», σελ. 22, Ἀθῆναι 1966.

των ἐπανήλθεν εἰς τὴν Σμύρνην. Ὁ ἀρχηγός των Νουρεντίν Πασᾶς ἐδημοσίευσε διαταγὴν, διὰ τῆς ὁποίας οἱ ἄρρενες, εἰς στρατεύσιμον ἡλικίαν, ἐχαρκτηρίζοντο ὡς αἰχμάλωτοι πολέμου. *De facto* ὅμως, δὲν ἦσαν αἰχμάλωτοι. Αἱ διεθνεῖς συμβάσεις προστατεύουν τοὺς αἰχμαλώτους πολέμου. Τοιαύτης προστασίας δὲν ἔτυχον οἱ ἄοπλοι καὶ ἀθῶοι πολῖται, οἱ συλληφθέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ὁ Διεθνὴς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς δὲν τοὺς ἐθεώρει αἰχμαλώτους πολέμου διότι ἄλλως θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπέμβῃ. Οἱ συλληφθέντες Ἕλληνες δὲν ἦσαν αἰχμάλωτοι πολέμου, ἦσαν δοῦλοι. Οὐδὲν ἀνθρώπινον δικαίωμα εἶχον. Κάθε Τούρκος ἠδύνατο νὰ φονεύσῃ ἀτιμωρητὶ ἓνα Ἕλληνα.

Οἱ Ἕλληνες δὲν ἔφεραν καμμίαν ἀντίστασιν εἰς τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ καὶ εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες ὑπεδέχοντο τοὺς Τούρκους κατὰ τρόπον ἀποδεικνύοντα τὴν ὑποταγὴν των καὶ τὰς φιλικὰς των διαθέσεις, ἢ συμπεριφορὰ τῶν Τούρκων δὲν ἤλλαξε.

Ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφός μας κ. Ἡλίας Βενέζης, εἰς ἄρθρον του δημοσιευθὲν τὴν 27ην Ἰουνίου ἐ. ἔ. εἰς πρωινὴν ἐφημερίδα, διηγεῖται τί ἔγινε εἰς τὸ Ἀἶβαλῆ, ὅταν τὴν 26ην Σεπτεμβρίου 1922 ὁ Τουρκικὸς Στρατὸς εἶχε φθάσει ἀπὸ τὴν Σμύρνην ἐκεῖ.

Εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως τοὺς ἀνέμενε μία ἐκπληκτικὴ πομπή. Ὁ Μητροπολίτης Κυδωνιῶν Γρηγόριος, ὁ Δήμαρχος, οἱ προεστοί, οἱ ἱερεῖς, αἱ συντεχνίαι μὲ τὰ λάβαρά των ἦλθον νὰ τοὺς καλωσορίσουν.

Αἱ φιλικαὶ αὐταὶ ἐκδηλώσεις οὐδεμίαν ἀπήχησιν εἶχον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν κατακτητῶν. Ἡ συμπεριφορὰ των ἦτο χειροτέρα ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν, ὅταν εἰσήλθον εἰς τὴν Σμύρνην.

Γράφει ὁ Ἡλίας Βενέζης :

«Μπήκαν οἱ Τούρκοι στὴν πόλιν, τὴ ζώσανε γερά. Ὁ Κυδωνιῶν Γρηγόριος » πῆγε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Στρατιωτικὸν Διοικητὴν, συνταγματάρχην Ἀχμέτ Ζακῆ. » Ζοῦσε ἀκόμα μὲς τὶς αὐταπάτες. Ὁ Τούρκος μέραρχος φρόντισε νὰ τὸν προσ- » γειώσῃ : — Ἀπορῶ καὶ ἐξίσταμαι, τοῦ εἶπε, βλέποντας τὰ κεφάλια σας νὰ εἶναι » ἀκόμα πάνω στοὺς ὤμους σας. — Καὶ τοῦ ἀνεκοίνωσε τὴν ἀπόφαση τῆς Μεγά- » λης Ἐθνοσυνελεύσεως τῆς Ἀγκύρας : νὰ ὑποστοῦν αὐστηρὲς κυρώσεις οἱ χρι- » στιανοὶ τῆς Μικρασίας ποὺ πολέμησαν μὲ τὸν Ἑλληνικὸ Στρατό.

» Τὸ ἴδιο βράδυ κηρύχθηκε ὁ στρατιωτικὸς νόμος. Ὑστερα βγήκε ἡ φοβερὴ » διαταγή : «νὰ παρουσιασθοῦν ὅλοι οἱ ἄνδρες ἀπὸ 18 - 45 χρονῶν».

» Τοὺς μάζεψαν ἔτσι, ὅλο τὸν ἀνθὸ τοῦ πληθυσμοῦ, χιλιάδες, τοὺς δέσανε, » τοὺς μεταφέρανε ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ τοὺς σκότωσαν στὰ μεταλλεῖα τοῦ Φρέ- » νελι καὶ στὶς χαράδρες.

» Ὁ Κυδωνιῶν Γρηγόριος ἔμεινε στήν πόλη μὲ τὰ γυναικόπαιδα, ἔκανε ὅ,τι
 » τοῦ περνοῦσε γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ ποιμνίου του, διαβήματα, ἐκκλήσεις στοὺς
 » Τούρκους, νομίζοντας πὼς ἀκόμα τὸ κῦρος τῆς Ἐκκλησίας, τὰ προνόμια τὰ σουλ-
 » τανικά, εἶχαν σημασία. Σὲ λίγες μέρες, ἄρχισαν νὰ φτάνουν στὸ λιμάνι βαπόρια
 » μὲ ἀμερικανικὴ σημαία, νὰ παραλάβουν τὰ γυναικόπαιδα. Οἱ Τούρκοι εἶπαν στήν
 » ἀρχή: « Ἡ ἄδεια τῆς ἀναχωρήσεως ἰσχύει μόνον γιὰ 24 ὥρες. Ὅσοι δὲν προλά-
 » βουν νὰ φύγουν, θὰ μεταφερθοῦν εἰς τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἀνατολῆς! »

» Ὁ Δεσπότης πῆγε καὶ βρῆκε τὸν Τούρκο φρούραρχο. Εἶχε πάντα τὸ κου-
 » ράγιο νὰ μιλᾷ ἀδυστηρᾶ, ἂν καὶ μάντευε τὸ τέλος ποὺ τὸν περιέμενε. Διαμαρτυρή-
 » θηκε: Ἦόσοι προλάβαιναν νὰ μπαρκάρουν σὲ 24 ὥρες, μὲ τὰ λίγα μέσα ποὺ
 » ὑπῆρχαν;

» — Ἀντιλαμβάνομαι τὰ σχέδιά σας, εἶπε στὸν Σαμπρῆ Πασᾶ. Θέλετε νὰ μᾶς
 » ἐξοντώσετε ὅλους. Ἀλλὰ τί ἔβρεξεν ὁ οὐρανὸς καὶ δὲν τὸ ἐδέχθη ἡ γῆ;

» Ἐπέστρεψε στὴ Μητροπόλὴ του κατὰδυνος τὴν ψυχὴν:

» — Φύγετε ὅλοι ἀμέσως! Ὁ σῶζων ἑαυτὸν σωθήτω!

» Τοῦ εἶπαν νὰ ἐτοιμασθῆ νὰ φύγῃ καὶ ἐκεῖνος ἀρνήθηκε:

» — Ἐφ' ὅσον καὶ ἓνας ἀκόμη ἐκ τῶν πιστῶν τοῦ ποιμνίου μου εὐρίσκεται
 » ἐδῶ, θὰ μείνω καὶ ἐγώ.

Ὁ Ἐθνομάρτυς Χρυσόστομος Σμύρνης, ὑπὸ ἰδίας συνθήκας, εἶπε: « Παράδο-
 σις τοῦ Ἑλληνικοῦ Κλήρου, ἀλλὰ καὶ ὑποχρέωσις τοῦ καλοῦ ποιμένος εἶναι νὰ
 παραμείνῃ μὲ τὸ ποιμνιόν του ».

Ὁ Νουρεντὶν Πασᾶς τὸν παρέδωσε εἰς τὸν τουρκικὸν ὄχλον, ὅστις τὸν κατε-
 κρεοῦργησε. Δὲν ἐτάφη.

Ὁ Μητροπολίτης Κυδωνιῶν Γρηγόριος ἐτάφη ἀπὸ τοὺς Τούρκους ζωντανός.
 Τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων ἀνέδειξε πολλοὺς Χρυσοστόμους καὶ Γρηγορίους.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει πόσον μεγάλη ἦτο ἡ διαφορὰ τῆς συμπεριφο-
 ρᾶς μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, κατὰ τὰ ἔτη 1919-1922.

Εἴμεθα Χριστιανοὶ καὶ δυνάμεθα νὰ συγχωρήσωμεν τοὺς Τούρκους. Δὲν πρέ-
 πει ὅμως ποτὲ νὰ λησμονήσωμεν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐθυσιάσθησαν διὰ τὴν πίστιν
 των εἰς τὴν Θρησκείαν των καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Πατρίδα ».

Ἀκολούθως ὁμιλεῖ ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας κ. Ἰ. Θεοδο-
 ρακόπουλος, λέγων τὰ ἑξῆς:

« Ἐνῶ ἡ ἀνάγκη τοῦ ζῆν καὶ ἡ βούλησις πρὸς δημιουργίαν ἀνοίγουν εἰς τὸν
 ἄνθρωπον πάντοτε τὴν προοπτικὴν πρὸς τὸ μέλλον, ἡ ἱστορικὴ του συνείδησις, ἡ